

Toledo

MILUJEME
ČESTINU

JÁMA A KYVADLO

19. st. napodobení
byla inkvizice
někdy kdy
intenzivně
přesně
- čelí různým monstracím

- **literární forma, druh a žánr**
próza, epika, hororové povídky

- **vypravěč**
ich-forma – vypravěčem je sám vězeň

- **postava**
vězeň – neznáme jeho jméno ani podobu, zoufalý, ale vynalézavý

- **liter. a kulturní hist. kontext** → obecná platnost
→ **romantismus**

(ale i prvky symbolismu, dekadence)

⇒ budeme si klbat

(patří do moderních uměleckých směrů)

- **typy promluv**
monolog vypravěče

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

gradace Bylo mi zle, k smrti zle

epizeuxis bylo mi zle, k smrti zle; rozsudek – strašný rozsudek smrti; pitvorně tenké, tenké
úporným výrazem

archaismus píše

– spisový

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

hyperbola k smrti zle

personifikace hlasy splynuly

epiteton snový, mátožný šum; s děsivou zveličlostí; pitvorně tenké; neoblomitelná rozhodnost;
kruté opovržení; smrtelná formule

kontrast Spatřil jsem rty černě oděných soudců. Připadaly mi bílé – bělejší než list papíru

synekdocha ústa pronášejí rozsudek

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**
vyprávěcí, popisný

- **vysvětlení názvu díla:**

Jáma a kyvadlo – Jáma a kyvadlo měly připravit hlavního hrdinu ve vězení o život.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Povídka Jáma a kyvadlo je z roku 1842. V té době byla jeho manželka nemocná a on ztratil práci redaktora a byl ve finanční tísní.

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatizací:**

Film Jáma a kyvadlo z roku 1961, (USA), 80 min., režie Roger Corman, na ČSFD hodnoceno na 5 %.

V roce 1983 natočil český filmový surrealista Jan Švančmajer patnáctiminutový krátký film nazvaný Kyvadlo, jáma a naděje na motivy povídek „Jáma a kyvadlo“.

Téměř všechny Poeovy povídky mají hororový a psychologický charakter. Příběh zobrazuje období inkvizice a upozorňuje na krutost lidí a činy, které byli schopni ve středověku udělat. E. A. Poe to navíc dělá svým osobitým způsobem – hororovým příběhem přímo „z místa činu“. Děj výborně vystihuje myšlenky a pocity psychicky trestaného zajatce.

* romantismus

děle

– Ang –
– Fr –
– V. Hugo –
– Byron –
– Shelley –
– Austen –
– Goethe –
– Schlegel –
– Keats –
– Coleridge –
– Wordsworth –
– Keats –
– Shelley –
– Byron –
– Austen –
– Goethe –
– Schlegel –
– Keats –
– Coleridge –
– Wordsworth –

Jelma, vydáv

EDGAR ALLAN POE JÁMA A KYVADLO A JINÉ FANTASTICKÉ POVÍDKY

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

o nás => milinní mmondag, => chametk představení v zábori
logika partní krabi
SPIS, ČY
Bylo mi zle, k smrti zle mi bylo z těch dlouhých muk, a když mne konečně odvádzali a dovolili usednout, cítil jsem, že omdlévám. Poslední zřetelná slova, která jsem ještě zaslechl, byl rozsudek – strašný rozsudek smrti.

o o mas umble => o byje by to mē nek => freedogin
A pak mi hlasy inkvizitorů splynuly v jediný snový, mátožný šum. Vyvolal ve mně představu otáčení, snad že se mi ve fantazii sléval s klapotem mlýnského kola. To trvalo jen chvíli, neboť záhy jsem už neslyšel nic. Ještě okamžik jsem však viděl – ovšem s jakou děsivou zveličeností! Spatřil jsem rty černě oděných soudců. Připadaly mi bílé – bělejší než list papíru, na kterém toto píši – a až pitvorně tenké, tenké úporným výrazem pevné, neoblomitelné rozhodnosti a krutého opovržení k mukám člověka. Ještě jsem viděl, jak tato ústa pronášejí rozsudek, který byl pro mne osudem, jak se kroutí tou smrtonosnou formulí. Viděl jsem, jak pronášejí slabiky mého jména, a zděsil jsem se, neboť se nic neožývalo.

DALŠÍ POVÍDKY:

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je ze začátku povídky Jáma a kyvadlo; hlavní hrdina si právě vyslechl trest.

Sud vína amontilladského

Vypravěč potkal svého přítele a pozval ho k sobě domů, kde mu měl ukázat a nechat ochutnat vzácné víno. Přítel byl opilý a nadšeně vypravěče následoval. Až pozdě pochopil, že víno byla jen záminka, jak ho dostat do podzemí, kde ho vypravěč zabil.

Skokan

Královský šašek Skokan měl rád trpaslici. Tu král a jeho ministři veřejně urazili, a tak se je Skokan rozhodl potrestat. Navrhl, aby se na ples přestrojili za orangutany – namočil je v dehtu, obalil chomáči vlny a spoutal je řetězy. Na plese je nechal vyzdvihnout do výšky a zapálil je.

Démon zvrácenosti

Vězeň vypráví o zlu, které je ukryto v každém z nás. Jeho posedlo a zabil svého příbuzného. Zdědil hodně peněz, ale po čase se sám přiznal.

Zrádné srdce

Muž se rozhodl zabít svého děda, jehož modré oko ho stále dráždilo. V noci ho shodil z postele, zadusil a tělo rozřezal. Kusy mrtvolky schoval pod prkna podlahy. K ránu přišli do domu úředníci, bylo jim nahlášeno, že se z domu ozval křik. Vrah se choval nenuceně a uvedl pány do starcova pokoje, kde je hostil. Stále měl dojem, že slyší tlukot starcova srdce, až se nakonec přiznal.

Morella

Muž se oženil s dívkou Morellou, která na něm visela a ovlivňovala ho svou tajemnou duší. Zemřela při porodu dcery, kterou muž vychovával jako milující otec, ale nedal jí jméno. Teprve když dospěla, rozhodl se ji pokřtít. Také ona měla být Morella, ale zemřela.

Eleonora

Vypravěč se přiznává k tomu, že je šílenec. Zamíloval se do své 15leté sestřenice Eleonory. Ta často hovořila o smrti a bála se, že až zemře, bude muž milovat jinou. Slíbil jí tedy, že žádnou jinou mít rád nebude, a Eleonora skonala v klidu. Přešla léta a on se zamíloval do Ermengardy. Eleonora mu ve snu odpustila.

Berenice

Yomo 9 synodlo

Prostředí:

- Odehrává se ve vězení v Toledu.
- Časově doba není přesně určena, ale podle všeho se jedná o začátek 19. století (období Napoleonských válek, kdy byla inkvizice zrušena).

Děj:

Příběh začíná v soudní síni, kde se setkáváme s trestancem, který je souzen pravděpodobně za kacířství. Soud rozhodne o trestu smrti a hlavní hrdina poté omdlí. Když se probudí, nemá ponětí, kde je. Má zavřené oči, protože se bojí, co uvidí, když je otevře. Nakonec se ale odhodlá, oči otevře a jeho nejhorší obavy se naplní: nevidí nic. Kolem je černočerná tma. Nejdříve nám autor představuje hlavního hrdinu a jeho myšlenky. Seznamujeme se s trestancovým dlouhým proudem myšlenek a obav. Po chvíli se zvedne a jde prozkoumat celu, ve které se nachází. Dojde až na kraj, označí si místo kouskem oblečení a poté se vydá dokola a počítá kroky, aby si mohl představit, jak je cela velká. V polovině své cesty upadne a usne. Když se probudí, najde vedle sebe bochník chleba a vodu. Pojí tedy a poté se vydá dál na cestu. Nakonec napočítá asi 100 kroků = 50 yardů. Odhodlán se pokusí přejít kryptu napříč. Po pár krocích si ale přišlápne oblečení a upadne. S hrůzou zjistí, že část jeho obličeje se nachází ve volném prostoru a uvědomí si, že v prostředku místnosti je jáma, která čeká jen na něj. Strachem se vrátí ke zdi a znovu usne. Když se probudí, leží na zádech, připoután a v cele je slabé světlo. Když se rozhlédne, zjistí, že krypta je mnohem menší, než se zdálo, kruhovitého tvaru. Na stěně si všimne obrázku smrtky držící kyvadlo místo kósy. Když pohlédne nad sebe, zjistí, že se nad ním stejné kyvadlo houpe. Po chvíli pozorování zjistí, že se pozvolna spouští dolů. Po několika dnech hrozného pozorování spouštějícího se kyvadla ho napadne potřít si pouta zbytky jídla. Přítomné krysy neváhají, na pouta se vrhnou a překousají je. Právě včas, protože se kyvadlo právě spustilo dost nízkou, aby trestanci přetrhlo oblečení a trochu ho i pořezalo. Hned po jeho úniku se kyvadlo zdvihá opět nahoru. Aby toho ale nebylo málo, stěny se místo toho začínají rozžhavovat a objevují se na nich rozpálené satanské výjevy a stěny kolem se začínají posouvat směrem k němu a celou místnost zmenšovat. Jáma je stále uprostřed a tak se vězeň ze zoufalství rozhodne skočit. V tu chvíli ho ale chytne ruka generála Lasalla a hrdina je zachráněn. S tím je také ukončena

inkvizice v Toledu.